

STUDIU ISTORIC PRIVIND UTILIZAREA TEHNICII PICTURII ÎN ULEI

OVIDIU TAIFAS*

Pictura în ulei (itl. Pittura a olio, frc. Peinture a l'huile, ger. Oelmalerei), ale cărei începuturi nu se cunosc încă bine – dar probabil ca sunt mult înainte de sec. X, î. Hr. - a fost practică mai întâi cu sfinț, așternută în strat subțire peste tempera. Apoi, după Renașterea din Italia, a reușit să ia locul aproape tuturor celorlalte genuri de pictură mai vechi, fiind considerată ca o „minunată născocire și mare ușurare pentru arta picturii”, cum se exprima Vasari¹.

De atunci, pictura în ulei a rămas preferată de către pictorii de pe toate meridianele, până astăzi, mai ales și din cauza ușurinței lucrului și a strălucirii culorilor, încât este socotită de mulți pictori ca fiind cea mai potrivită spre a traduce în culori pe o suprafață, orice imagine reală sau închipuită.

Pictura în ulei prezintă în plus avantajele ce oferă aspecte optice multiple de transparență sau de opacitate; culorile se modulează perfect și cu ușurință, dând plasticitate formelor, pentru că se usucă încet, iar după uscare ele rămân în tonurile lor, fără neajunsul de a se mai deschide, ca în alte tehnici.

Pictura se poate executa pe orice fel de suport, repede ori fără grabă, în strat subțire sau păstos; ea înlesnește întreruperea lucrului și a revenirii ori corectarea prin ștergere sau suprapuneri de culori, este rezistentă față de agenții atmosferici, pentru că se dă o pelicula impermeabilă, este elastică și relativ durabilă. Pictura în ulei însă are neajunsul că poate prezenta, în mod disparat, pete mate sau lucioase, are reflexe care-i stingheresc privirea din orice unghi, se îngălbenesc cu vremea sau capătă o patină brună închisă, așa numitul ton de galerie – iar dacă nu este lucrată în bune condiții tehnice, pe baza cunoașterii însușirilor specifice ale materialelor, în unele porțiuni se înnegrește și produce cracluri vizibile și chiar desprinderi de strat pictural, cu toate acestea, pictura în ulei farmecă și se bucură de mulți adepți².

* Muzeul Județean Argeș, Pitești.

¹ Giorgio Vasari, *Viețile celor mai de seamă pictori*, trad. Vol. I, Buc. 1962, cap VII, p. 131.

² C. Săndulescu Verna, *Materiale și tehnica picturii*, Edit. Marineasa, Timișoara 2000, p. 308.

Aplicarea culorilor în ulei, adică pictura propriu-zisă, se face în diferite tehnici, iar metoda de lucru trebuie stabilită de pictor încă înainte de a începe, pentru că durabilitatea tabloului constă nu numai în materialele întrebuințate ci și în tehnica folosită, de care, de altfel depinde și valoarea artistică a tabloului.

a) Metoda cu eboșă – cea mai veche pare a fi metoda în straturi sau cu eboșă (frc. Ebauche, itl. Schizzetto), adică indicarea principalelor părți ale unei lucrări în culori sumare sau un substrat lucrat în mod larg ca o schiță (frc. mai rar: preparation), care amintește de tehnica picturii în tempera și a frescei, de la care cândva s-a trecut apoi pe nesimțite la aceea în ulei. În primul strat (ger. Untermalung, frc. au dessous = dedesubt), culorile se amestecă cu un ulei subțire, amestecat cu vernis din mastix cu damar și esență de terebentină, toate trei în părți egale, sau cu ulei de in și esență de terebentina 1/1, astfel stratul fiind foarte subțire, avem garanția că desenul acoperit nu se pierde sub eboșă, iar pictura nu va crăpa și nu se cojește.

Primul strat de dedesubt este socotit ca fond al următorului strat.

Unii au executat acest strat, în felul unui laviu transparent, folosind numai tonuri obținute de negru și alb (frc. grisaille, care a fost la modă în sec. al XVIII-lea în Franța, unde era socotit ca un gen de pictură) sau din diverse tonuri ale unui singur fel de culoare (frc. camaieu), având reliefurile cu alb, ca la un clar obscur. Al doilea strat, cel de deasupra se executa numai după o semiuscare, în funcție de liant, adică după aproape o săptămână sau după o uscare în timp de cel mult 10 -15 zile, în scopul de a avea o peliculă omogenă. Se lucrează cu mai mult ulei sau cu vernis în amestec, cu mai puțină culoare, mai transparent, după regula că peste strat slab se pune strat gras, spre a obține o bună uscare definitivă și o garantată trăinicie a picturii³.

Desenul, umbrele și luminile vor merge odată cu pictura, care se începe tot de la culorile întunecate către cele luminate, ca și în primul strat. Dacă rămân părți mici neacoperite, acestea pot fi lăsate așa, în cazul în care tonurile celor două straturi se apropie.

Întotdeauna pictorii și-au luat libertatea de a proceda cum crede fiecare mai bine, potrivit principiului ca execuția nu este interesantă decât cu condiția de a fi personală și neimitând pe cineva, ci a fi cu totul original, calitate socotită esențială în arta.

b) Metoda cu glasiu – este folosită la lucrări de mari dimensiuni, este tot o pictură complicată, varianta celei cu eboșă, care constă în acoperirea întregii suprafețe cu glasiu (frc. glacia și ger. Lasurfärben), adică în culori de ulei curate, subțiri și transparente. Dedesubt însă, se pictează fie cu culori de ulei subțiate, fie cu tempera grasă din emulsie de ou ca în vechime sau cu caseină. În orice caz, stratul trebuie să fie complet uscat în timp de cel puțin o

³ *Ibidem*, p. 323.

lună. Eboșa se face peste tot mai deschisă ca și pentru pictura în straturi, pentru că glasiul care va veni deasupra, nu dă rezultate bune pe tonuri închise. Glasiul ajută la înviorarea ori atenuarea, după voie, a oricăror culori de dedesubt. Are însă neajunsul că adesea potolește în mod nedorit orice explozie de culori, unificându-le. De aceea se cere ca tabloul expus să fie puternic luminat, încât culorile să poată avea efectul dorit. Din aceste cauze și mai ales ca această tehnică cere o mare îndemânare și timp, încât orice culoare pusă peste un strat de pictură mai groasă în ulei, fără pricepere, nu numai că stratul prim va ieși prin cel de deasupra lui, dar mai târziu craclează și se întunecă. Din aceste motive această tehnică astăzi nu se mai folosește după cum afirma Andre Lhote, care scria că „arta glasiului care este evident unul din secretele ce dau har picturii în ulei, este prea puțin cunoscută la noi”, adică în Franța⁴.

Metoda Alla prima – este o altă metodă mai nouă, numită astfel după germanul Primamalerei, francezul du premier coup, care cere un neîndoiebnic talent și multă iscusință tehnică.

Această tehnică constă în punerea culorilor, de la început și dintr-o dată în tonuri locale juste și fără a fi necesar să se revină ulterior asupra lor (ton local = culoare specifică sau propriu-zisă a obiectului, fără lumină sau umbră).

Acest fel de a picta s-a născut probabil din dorința de a obține ceva deodată gata, prin juxtapunere, deci mult mai rapid și mai simplificat decât în tempera cu ou, în ulei cu eboșă ori cu glasiuri, care cer reveniri pe deasupra, adică suprapuneri.

Pictura alla prima se lucrează de preferință pe suprafețe nu prea întinse, pentru că trebuie lucrat cât se poate de repede, fără întrerupere și fără ezitări. Lucrările mai mari se împart în zone pentru cât se poate lucra într-o zi și se caută a termina câtă vreme culorile de pe suport sunt încă crude, în care caz, ele se pot lega cu ușurință între ele. Pictura alla prima este socotită astăzi că fiind cea mai bună metodă de pictură în ulei deoarece are aspect de prospețime, de transparență, cu tonuri curate, clare, neîmbăcsite și cu multă luminozitate, încât unele picturi de acest gen, deși vechi, par de curând terminate și sunt cele mai rezistente în timp. Adepții acestei metode și a altora, s-au grupat în școli: impresioniști, poantiliști, etc., care privesc nu numai forma, pe când spiritul operei pentru ei este o altă problemă⁵.

Metoda ca și acuarela – cu culori de ulei din tuburi, subțiate numai cu esență de terebentină, fără însă a folosi albul, decât pe acela al suportului, se poate obține vibrație și transparență de culoare, adică o pictură care seamănă mult cu acuarela, fiind aproape tot atât de rapidă, însă mult mai rezistentă decât aceasta. Tehnica ei poate fi aplicată ca și în cazul acuarelei, în tonuri transparente, cât și ca aceea a uleiului. Această pictură poate fi folosită și ca

⁴ Andre Lothe, *De la paletă la masa de scris*, trad. Buc. 1974, p. 315.

⁵ C. Săndulescu Verna, *op. cit.* p. 329.

eboșă pentru pictura cu straturi suprapuse. Când pictura este executată de obicei în dimensiune mică - în felul unei schițe rapide în culori, care să dea un aspect general al naturii, poartă numele de poșadă⁶.

Ea este ca o sinteză fără detalii sau chiar un studiu de tonuri juste, lucrat într-o singură ședință, asupra căruia nu se mai revine.

Durabilitatea și valoarea artistică a oricărei opere picturale depinde nu numai de talent, ci și de calitatea materialelor și de modul de folosire al lor.

Numai cunoscând materialele cu însușirile lor și folosind o tehnică iscusită și îndeajuns de experimentată, pictorul poate crea și da garanția unor opere de artă durabile.

Imagini reprezentative din marile curente artistice.

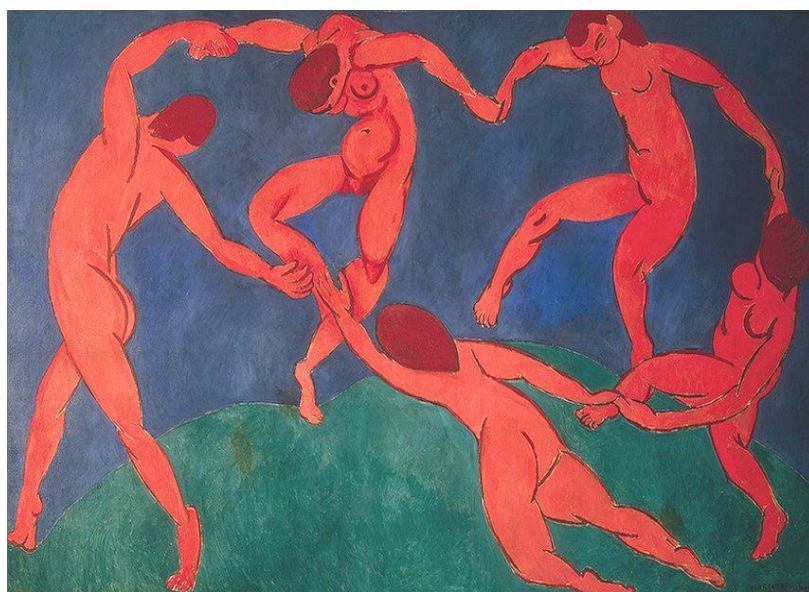

Realismul - Goustave Courbet – Valuri.

⁶ *Ibidem*, p. 331.

Impresionismul – Claude Monet - Bărci la Argenteuil

Fovismul - Henri Matisse – Dansul

Postimpresionismul - Toulouse Lautrec - La Goulue arrivant au Moulin Rouge

Expresionismul – Chain Soutine - Violoncelistul

Simbolismul – Gustave Moreau – Eternul Feminin

HISTORICAL STUDY ON THE USE OF OIL PAINTING TECHNIQUE

Abstract

In this article we have exposed some general data about oil painting, which remained the preferred by painters from all meridians, until today, due to its durability and the brightness of colors.

Thus, is credited by many painters as being best suited to translate the colors on a surface, any image or real fancy sketch.